

BARNABA İNCİLİ VE YAZMALARININ DEĞERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Emine MEYDAN¹

Ahmet GÜÇ²

ÖZ

Asıl adı Barnaba olan fakat aidiyet bildiren 's' harfiyle Barnabas şeklinde tanınan kişinin kimliği, gerçekten yaşayıp yaşamadığı, İncil yazıp yazmadığı, yazdı ise onun adıyla ünlene İncil'in gerçekten ona ait olup olmadığı tartışılmıştır. Erken Dönem Hıristiyanlığı'nda pek çok İncil yazılmış olmasına rağmen, bu İnciller arasında belki de hiçbiri Barnaba İncili kadar merak konusu olmamıştır.

Barnaba İncili'nin apokrif (dini otoritelerce kabul görmemiş) sayılması II. yüzyılda başlamış, XIX. yüzyılda hız kazanmış ve XX. yüzyılda tartışmalara, tahlillere son verilerek, nihai ve değişmez şekilde mahkûm edilmiştir. Diğer taraftan Müslümanlar, geç sayılabilecek bir dönemde Barnaba İncili'nden haberdar olmuşlardır. Konu hakkında eser vermeye ise ancak Hıristiyanların Avrupa Üniversiteleri'nde yaptıkları ilahiyat tartışmalarıyla başlamışlardır.

Ancak İncil'in aslı ortaya çıkıncaya kadar soru işaretleri devam edecektir. Bunca cevap bekleyen soruları kaleme alınan yazılar eşliğinde ve baştan başlayarak çözmek gerekmektedir. Dolayısıyla bu makalenin amacı çok bilinmeyenli bir denklem gibi

Bu sebeple hem Hıristiyan hem de Müslümanlar tarafından yazılan eserler aracılığıyla Barnaba, Barnaba Mektubu ve Barnaba İncil'i hakkındaki görüşler çerçevesinde bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Barnaba, Barnaba Mektubu, Barnaba İncili, Hıristiyan, Müslüman.

A RESEARCH ON THE VALUE OF GOSPEL OF BARNABAS AND THE SCRIPTURES

ABSTRACT

It has long been discussed who Barnabas was, whose real name was Barnaba, but known as Barnabas with the 's' letter which denotes a belonging, whether he really lived or not, whether he wrote the Bible or not, and whether the Bible known for his name really belonged to him or not. Although many biblical scriptures were

¹ Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri, Dinler Tarihi, Doktora Öğrencisi, mail: e.meydan64@gmail.com

² Prof. Dr., Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, mail: aguc@uludag.edu.tr

ORCID: 0000-0003-4614-6235

written in the Early Christian Period, perhaps none of them was as much of an object of curiosity.

The fact that the Gospel of Barnabas was regarded as the apocryphal (unaccepted by religious authorities) first started in the 2nd century, gained momentum in the XIX. century and the discussions and analyses were decisively and incommutably condemned in the XX. century. On the other hand, Muslims found out about the Gospel of Barnabas in a relatively late period. However, they started to produce works about the issue with the theology discussions of Christians in European Universities.

Yet, the doubts will continue until the origin of the Gospel is found. It is necessary to solve all these questions waiting for an answer in company with the written scriptures and from scratch. Therefore, the aim of this article is to find answers to the questions at large like an equation with many variables.

For this reason, we will reach a conclusion on the Barnabas, the Epistle of Barnabas, the Gospel of Barnabas via making use of the articles, written both by Christians and Muslims.

Keywords: Barnaba, Barnabas Epistle, Barnabas Gospel, Christian, Muslim.

GİRİŞ

İlk Hıristiyanlar Yahudi-Hıristiyan geleneğine mensuptu. Çünkü Matta, 15/24'de İsa'nın, "ben yalnız İsrail halkının kaybolmuş koyunlarına gönderildim" dediği yazılıdır. Aynı geleneğe mensup olan Barnaba da İsa'nın çağdaşı, Pavlus'un okul arkadaşı olup çevresi ve yaptığı seyahatler sayesinde tanınan bir şahsiyettir.

Erken Dönem Hıristiyanlığı'nda Yahudi-Hıristiyanlığı ile Pavlus-Hıristiyanlığı arasında inanç mücadelesi baş göstermiştir. İmparator Konstantin bu mücadeleyi kendi yararına sonlandırmak amacıyla MS. 325 yılındaki İznik Konsili'nde Pavlus-Hıristiyanlığını desteklemiştir. Bu görüşü temsil eden tarafın ağırlık kazanması neticesinde yazılan İnciller de bir elemeye tabi tutulmuştur. Böylece kanonik (dini otoritelerce kabul gören) ve apokrif listeler oluşmuştur. Barnaba İncili ise Musa şeriatı üzerinde durması, teslis ve enkarnasyonu (ilahi kelamın ete, kemiğe bürünmesi, İsa'nın tanrılığı) reddetmesi gibi konulardan dolayı kanonikler arasına dâhil edilmemiştir. Dolayısıyla diğer apokrif metinler gibi imha etme, unutma, yakma veya gizleme gibi tutumlara maruz bırakılmıştır.

Ne var ki geçen zaman içinde Barnaba İncili'ne reva görülenler unutulması veya okuyucuda yol açtığı etkiyi silmek için yeterli

olmamıştır. Günümüzde de Barnaba ve Barnaba İncili merak edilen konular arasında yer almaya devam etmektedir.

1. BARNABA

Asıl adı Yusuf (Joseph) olan Kıbrıslı Barnaba (Cilacı, DİA, cilt: 19,1992: 76), Hıristiyanlığın ilk dönem şahsiyetlerindedir. Levi soyundan Yahudi bir aileye mensuptur ve havariler kendisine “peygamber oğlu”, “cesaret verici” (Elçilerin İşleri, 4/36-37) ve “teselli oğlu” gibi lakaplar verilmiştir. Ayrıca Luka onu “Ruhulkudüs ve imanla dolu iyi adam” şeklinde tanımlamıştır (Elçilerin İşleri, 11/24).

Barnaba, yeni dini yayma gibi aktif bir görev üstlenerek, cemaat temsilcisi sıfatıyla Antakya’ya gitmiş ve böylece Hıristiyanlık tarihinin ilk misyonerlerinden sayılmıştır (Elçilerin İşleri, 11/22-24). Yürüttüğü bu inanç faaliyeti yanında hem inananlara yardım için tarlasını satmış (Elçilerin İşleri, 4/36-37) hem de geçimini temin etmek amacıyla çalışmıştır (I. Korintlilere Mektup, 9/6). 46 yılından sonra Antakya ve Suriye’deki tebliğ görevine Pavlus³ ile beraber devam etmiştir.

Pavlus’la birlikte Selefkiye, Kıbrıs, Pamfilya Pergesi, Psidya, Yalvaç, Konya, Likaonya’nın Listra ve Derbe’si ile Antalya’ya çeşitli

Misyon gezilerinin yanında Antakya İhtiyar Heyeti tarafından verilen arabuluculuk görevini de ifa etmiştir. Kudüs’te Elçiler ve İhtiyar Heyeti tarafından tertiplenen ve Musa Şeriatı gereği sünnet olma prensibinin tartışıldığı toplantıda ikna edici sözler söylemiştir. Bu toplantıda diğer söz alanlarla beraber Barnaba’nın da etkisiyle “*Öteki uluslardan Tanrı’ya dönenlere güçlük çıkarmamak*” şeklinde bir karar alınmıştır.⁴

Barnaba, Pavlus ile birlikte Anatakya’da bulunduğu sırada Yeruslaim’den peygamberler diye adlandırılan bir grup gelmiştir. Bu grup arasında bulunan Hagavos adındaki kişi dünyada şiddetli bir kuraklığın olacağını haber vermiştir. Bu kuraklık sonucundaki kıtlık da Claudius’un (MÖ. 10- MS. 54) imparatorluk dönemine denk gelmiştir. İnananlar, Yahudiye’de yaşayan kardeşlerine ulaştırmak üzere kendi güçleri oranında yardım toplayarak Barnaba ve Pavlus

³ Hıristiyanların Pavlus’u aralarına kabul etmelerini Barnaba sağlamıştır. Bkz: Elçileri İşleri, 9/26-29; Galatyalılara Mektup, 2/1-10.

⁴ Pagan iken Hıristiyan olan inananlara yönelik sağlanan kolaylıklar sünnet uygulaması gerekmeksizin (Elçilerin İşleri, 15/1-11), putlara sunulan kurbanların etinden, kanından, boğularak öldürülen hayvanların etinden ve fuhuştan uzak durmak şeklinde sıralanabilir. Bkz: Elçilerin İşleri, 15/24-29.

aracılığıyla kilisenin ihtiyarlarına göndermişlerdir (Elçilerin İşleri, 11/25-30).⁵

Barnaba, Pavlus ile yapacakları seyahatlere yeğeni Markos'u da götürmek istemiş fakat Pavlus buna karşı çıkmıştır. Aralarındaki anlaşmazlık Barnaba'nın Markos'u alıp Kıbrıs'a geri dönmesine sebep olmuştur. Bu kararlar beraber Kutsal Kitap metinlerinde Barnaba hakkındaki bilgiler de son bulmuştur. Kaynaklara göre geleneksel Kıbrıs Kilisesi'nin kurucusu olarak kabul edilen Barnaba 61 yılında Salamis'te ölmüştür (Gündüz, 1998: 59).

Barnaba'nın havari olup olmadığı meselesi tartışmalı bir durumdur. Sıralamada Barnaba isminin bulunmadığı Matta (Matta İncili, 10/ 2-4) ve Markos (Markos İncili, 3/ 13-19) İncilleri'nde yer alan isimlerle Luka (Luka İncili, 6/ 12-16) İncili'nde yer alan isimler arasında farklılık vardır. Apokrif listede yer alan Barnaba İncili'nde ise Barnaba kendisini havariler arasında saymıştır (Linges, 2004: 26). Pavlus⁶ ve İskenderiyeli Clement (Crillo, 1977: 240), Barnaba'yı havari kabul etmişlerdir. Oxford Bodleian Library'de, Codex Barocci 39 kaydıyla İtalyan kaynaklı metinde Barnaba'nın havari olduğu belirtilmiştir (Schirrmacher, 1992: 245).

Muhammed Ataurrahim'e göre ise, diğer havariler tarafından bir teselli ve cesaret kaynağı olarak bilinmesinden dolayı ona "Barnaba" ismini vermeleri, İsa ile tanışmasından sonra malını satarak onun ve takipçilerinin yolunda harcaması ve onlara karşı duyduğu derin sevginin yansımaları şeklinde kendisine verilen diğer niteliklerden hareketle onun havari sayılması mümkündür. Bunun yanında, eğer ilk on iki havariden biri değilse de yetmiş iki şakirtten biri olması kuvvetle muhtemeldir (Ataurrahim ve Thomson, 2009: 78).

Bu bilgiler çerçevesinde Barnaba'nın İsa'nın yakınında yer alan ve eli kalem tutan eğitimi (Ataurrahim ve Thomson, 2009: 80)⁷ bir kişi olarak "İncil" yazmış olması uzak bir ihtimal değildir. Hatta kaleme aldığı ve kendi adıyla anılan Barnaba Mektubu ile Barnaba

⁵ Ayrıca Elçilerin İşleri, 4/36-37'de Barnaba'nın bizzat kendisinin de ihtiyaçların giderilmesi için satış yoluyla para temin ettiği kayda geçmiştir: "Örneğin, Kıbrıs doğumlu bir Levililer olan ve elçilerin Barnaba, yani Cesaret Verici diye adlandırdıkları Yusuf, sahip olduğu bir tarlayı sattı, parasını getirip elçilerin buyruğuna verdi." Bkz: Elçilerin İşleri, 4/36-37.

⁶ Korintoslulara I. Mektup, 9/5-6; Elçilerin Hakları başlıklı 9. babda kendisini, Rabb'in kardeşlerini, Kefas ve Barnaba'yı sayar.

⁷ Barnaba, eğitimini döneminin en büyük âlimlerinden olan Ortodoks Yahudi bilgini Gamaliel'den almıştır.

Belgeleri/Yazmaları da vardır. Bazı kaynaklara göre V. yüzyılda Juhannes Markus tarafından yazıldığı düşünülen, Barnaba'nın İşleri ve Havari Barnaba'nın Methiyesi adlarıyla bilinen ve içerik olarak da Kıbrıs geleneğini yansıtan iki yazma mevcuttur (Harman, t.y.: 34).

2. BARNABANIN YAZMALARI

Barnaba İncil'ine geçmeden önce Yahudi-Hıristiyan geleneği çizgisinde ve İncil ile aynı minvalde olduğu için Barnaba Mektubu hakkındaki görüşlere değinmek yerinde olacaktır.

2. 1. Barnaba'nın Mektubu

Barnaba'nın Mektubu Erken Dönem Hıristiyanlığı'na ait olup Yahudi-Hıristiyan ilişkilerini konu alan bir yazmadır. MS. 130-132 yılları arasında yazıldığı tahmin edilen mektup Codex Vaticanus ve Codex Sinaiticus'ta yer almıştır. Yine Nikeforus'un kutsal metinler sıralamasında (Stichometry⁸) 3. sırada ve 1300 satır ile kayıt altına alınmıştır. Altmış Kitap Kataloğu'nda ise Barnaba'nın Mektubu 18. sırada, İncili ise 24. sırada yer almıştır (Ataurrahim ve Thomson, 2009: 161). Barnaba, mektubunda eskilerin antlaşmaya uymayıp hataya düşmeleri ve vefa göstermemeleri konusuna dikkat çekerek yeni nesli itaate çağırmıştır (Rhodes, 2004: 180).

Hans Windisch'in eserine göre 21 bölüm (Windisch, 1920: 303-408) ve 1360 satırdan oluşan mektup (Schirrmacher, 1992: 244), temelde Yahudilerin dini kuralları yanlış anladıkları ve iki yol motifinden örnekler verme şeklinde bir anlatıma sahiptir. Böylece Barnaba, muhataplarının doğru ve ahlaki bir tavır sergilemelerini istemiştir.

Yabancı literatürde Barnaba'nın Mektubu'yla ilgili birçok yorum yapılmıştır. Mesela Albrecht Oepke, Barnaba Mektubu'nun ana fikrinin "Ahit", Hıristiyanların da Tanrı'nın "Yeni İnsanları" olduğunu ifade ettiğini söylemiştir. Diğer taraftan Klaus Baltzer, gerçeğin açıklanması, bireysel hüküm ve Tanrı'ya bağlılık kavramlarının ön plana çıktığını belirtmiştir. Reidar Hvalvik Barnaba'yı Hıristiyanlara yazan bir Hıristiyan olarak tanımlayıp mektubu da gerçek bir mektup olarak değerlendirmiştir. Franz de Liagre Böhl ile J. Alvarez Barnaba'nın Yahudiliğe karşı olan duruşuna dikkat çekmişlerdir. Böhl, Barnaba'nın mevcut Yahudi Mesihliğini yetersiz gördüğünü, Alvarez de Yahudi ve Yahudilik kelimelerini özellikle kullanmadığını yazmıştır. Carl Andry, Barnaba'nın Mektubu'nun alegorik abartılarla dolu olduğunu ve Kutsal Kitaba karşı yanlış değerlendirmelerde bulunduğunu ifade etmiştir. James N. Rhodes ise, Barnaba'nın Yahudi

⁸ Stichometry: Hıristiyan Metinleri için Toplam Satır Sayımlarının Listesi.

karşıtı olmadığını fakat yeni dine inananları Yahudilerin dini yanlış anlama ve uygulama akıbetinden kurtarmaya çalıştığı görüşündedir (Rhodes, 2004: 90-204).

2. 2. Barnaba İncili

İsa zamanında yaşamış, İncil’de adı geçen, yolculukları anlatılan, İsa sonrasında da yeni dinin yayılması için çaba göstermiş olan Barnaba’nın yazdığı söylenen incilin adıdır. Mevcut İncil meşin ciltli olup, küçük boy ve hacimli bir yapıya sahiptir. Toplam 506 sayfadan oluşan İncil’in ilk dört⁹ sayfadan sonra gelen otuz dört sayfası ile son altı sayfası boş olup ve ebadı 10.7 × 15.5 cm.’dir. Sayfalar filigranlı (www.yek.gov.tr),¹⁰ yazılar da kırmızı çerçeve içine alınmıştır. Yazıların kenarında yer alan Arapça notlar da sonradan eklenmiştir (Cilacı, 1992: 77).

Hıristiyanlığın ilk zamanlarından beri bir şekilde gündemdeki yerini koruyan, ilgililerin merakını hâlâ celbeden Barnaba İncili’nin geçirdiği serüven dikkate şayandır.

İraneus’un (MS 130-200) yazılarında aslının Aramice olduğu ifade edilen Barnaba İncili Hıristiyanlığın ilk yıllarından itibaren, Roma İmparatoru Konstantin’in, Roma yararına ve Hıristiyanlar arasında birliği sağlamak amacıyla MS. 325’te İznik Konsili’ni toplamasına kadar İskenderiye kiliseleri tarafından kabul edilmiştir.

İznik Konsili sonunda teslis akidesi ile mevcut İnciller’den sadece dördü kanonik kabul edilmiş, diğerleri de apokrif sayılmıştır. Böylece Pavlus doktrinine uygun olan Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncilleri sahih olarak kabul edilirken, Barnaba İncili yasaklanmasından dolayı unutturulanlar/gizlenenler arasında yer almıştır. Çünkü apokrifler listesinde bulunan İnciller imha edilme yoluna gidilmiş, buna uymayanlar veya teslis akidesini kabul etmeyen kimseler öldürülmeye kadar varan çeşitli cezalara çarptırılmıştır.

Diğer taraftan Barnaba İncili’nin tarihte defalarca yasaklandığı görülmüştür. Mesela MS. 366’da Papa Damasus (304-384) Barnaba İncili’nin okunmaması yönünde bir karar çıkarmış ve Kaesaria Piskoposu Gelasus (öl. 395) da kütüphanesinde Barnaba İncili bulunduğu halde bu kararı desteklemiştir. 382 yılında Batı Kiliseleri, 465 yılında Innocent, 496 yılında Papa Hormisdas söz konusu yasağı tekrarlamışlardır. B. de Montfaucon (1655-1741) ise hazırladığı ve

⁹ Jean Frédéric Cramer’in 20.06.1713 yılında Savoy Dükü Prens Eugène de Savoie’ye ithafen kaleme almış olduğu yazı vardır.

¹⁰ Filigranlı kâğıt, İtalya menşeli olup XVI. yüzyıldan itibaren Avrupa’da yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Doğru kaynaklı kâğıtlarda rastlanmamıştır.

Chancellor Seguier Kütüphanesi'nde bulunan ve Yunanca Yazma Kataloğu'nda çıkan kararnamelere yer vermiştir. Bu bilgilerden hareketle Erken Dönem'de kaleme alınmış olan Barnaba İncili'nin itirazlara mahal vermeyecek derecede mevcut olduğu söylenebilir.

Barnaba İncili'nin ortaya çıkış hikâyesi de oldukça ilginçtir. Bu hikâye İncil'in İtalyanca el yazmasında şöyle anlatılmaktadır: Fra Marino, II. yüzyılda yaşamış ve yazılarında Barnaba İncili'nden oldukça yararlanmış olan Iraneus'un bu yazılarını okumuş, dolayısıyla söz konusu İncil'e karşı merak duymuştur. Papa Sixtus Quint ile arkadaş olan Fra Marino, onu ziyarete gittiği bir gün kitaplığındaki Barnaba İncili'nin İtalyanca nüshasını görmüştür. Öğle yemeği akabinde Sixtus Quint'in uykuya dalmasını fırsat bilen Fra Marino, İncil'i elbisesine gizleyerek almıştır. İncil'le beraber Vatikan'a gitmiş ve orada İncil üzerinde çalışma yapmıştır. Bu çalışma sonunda İslam Dini'ni kabul ederek Barnaba İncili'ni Hıristiyan dünyasına tanıtmaya çalışmıştır.

Bir süre elden ele dolaşan İtalyanca nüsha Amsterdam'da tanınmış bir kişinin eline geçmiştir. Onun ölümünden sonra Prusya Kralı temsilcisi Jean Frédéric Cramer tarafından 1713'de Savoy Dükü Prens Eugène de Savoie'a verilen İncil 1738'de Viyana'daki Avusturya Milli Kütüphanesi'ne 2662 koduyla kaydedilmiştir (<http://digital.onb.ac.at/>). Erken Kilise tarihçilerinden olan John Toland Barnaba İncili hakkında "bu tıpkı kutsal kitap görünümündedir" demiştir. Toland, kaleme aldığı *Nazarenus, or Jewish, Gentile and Mahometan Christianity* adlı eserinde Barnaba İncili'ni "Muhammedî İncil" veya "Türk İncili" şeklinde nitelendirerek bu İncil'e Jean Frédéric Cramer aracılığıyla ulaştığını belirtmiştir (Toland, 1718: 14-15). Ayrıca İtalyanca nüshanın ilk dört sayfasında Cramer'in, 20 Haziran 1713 tarihinde Savoy Dükü Prens Eugène de

Ashl Aramice olan Barnaba İncili, Latince ve İtalyancadan başka İspanyolca (Crillo, 1977: 51), İngilizce, Arapça, Farsça gibi dillere çevrilmiştir. İlerleyen zamanda okuyucuda ilgi uyandırması sebebiyle, Türkçe de dâhil olmak üzere birçok dile daha çevirileri yapılmıştır.

George Sale, İspanyolcaya kimin çevirdiğinden bahsetmemekle birlikte, 1734 yılında yayımladığı Kur'an Tercümesi'nde İspanyolca tercümenin varlığından bahsetmiştir. Bu tercümenin bir bölümü Sydney'de bulunan Fisher Kütüphanesi'ndedir (Schirrmacher, 1992: 261). İngilizce çeviriyi 1907 yılında Lonsdale ve Laura Ragg yapmış ve basımı Oxford Üniversitesi matbaası tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu basımdan biri British Museum ile diğeri de Washington Kongre Kütüphanesi'nde bulunan sadece iki nüsha

kalmıştır. Arapça çevirisini 1908 yılında Dr. Halil Seâde Mısır'da yapmış ve Muhammed Reşid Rıza'nın yazdığı bir mukaddime ile neşredilmiştir. Farsçaya çeviren de Murtaza Kerim Kirmani'dir.

3. BARNABA İNCİLİ HAKKINDAKİ TARTIŞMALAR

Barnaba İncili hakkında Hıristiyanlar ile Müslümanlar arasındaki öteden beri birtakım tartışmalar yapılagelmiştir. Bu noktada söz konusu tartışmalara değinmek gerekmektedir.

3. 1. Hıristiyanlar Açısından Barnaba İncili Tartışmaları

Barnaba İncili'nin mevcut olan en eski nüshası İtalyanca nüshadır. Dolayısıyla tartışmalarda esas alınan İncil de budur. Hıristiyan dünyasında, Barnaba İncili'nin apokrif sayılması, içeriği bakımından kanoniklerle uyuşmaması, aksine teslise karşı olması, İsa'ya peygamber olarak yer vermesi ve Hz. Muhammed'e göndermelerde bulunması açısından bir karşı duruş mevcuttur (Xavier, 1985: 153). Bununla birlikte Barnaba İncili'nin miladi I. yüzyılda yazıldığıının ispatlanmasının mümkün olmadığı yönünde uğraşı vermişlerdir (Waardenburg, 2006: 609). Söz konusu sebeplerden dolayı da eleştirel anlamda birçok eser kaleme almışlardır.

Bernard de la Monnoye, Menagiana adlı eserinde Barnaba İncili'nin Türkler tarafından doğru İncil olarak kabul edildiğini ve 1470-1480 tarihleri arasında kaleme alındığını yazmıştır. John Toland da aynı minvalde bir çıkarımda bulunmakla beraber kâğıdının türü ve ciltleme şeklini dikkate alarak Barnaba İncili'ni Müslümanlar tarafından orijinallikinden uzaklaştırılan apokrif bir İncil olarak görmüştür. Diğer taraftan Thomas Mangey Barnaba İncili'ne ve onu yasaklayan Gelasus Kararnamesi'nde (Decretum Gelasianum) Barnaba İncili ile ilgili yer alan bilgilere karşı kuşku duyduğunu ifade etmiştir. George Sale, Barnaba İncili'nin İspanyolca nüshasına Dr. Holme aracılığıyla ulaştığını, nüshaya Müslümanlar tarafından eklemeler yapıldığını ve kökeninin Afrika Mağribîleri'ne dayandığını iddia etmiştir. Joseph White, Barnaba İncili'nin önce sapkın Hıristiyanlar tarafından değiştirildiği daha sonra Müslümanlar tarafından revize edildiği yönünde kanaat belirtmiştir.

Christina Schirrmacher, Barnaba İncili'nin İtalyanca nüshasının Mustafa de Aranda¹¹ adıyla Fra Marino tarafından İspanyolca'ya çevrilmiş olduğunu iddia etmiştir. Gerekçe olarak da

¹¹ İspanya'nın kuzeyinde yer alan bir şehir.

Barnaba İncili ve Yazmalarının Değeri Üzerine Bir Araştırma

Moriscolar'ın¹² 1575-1610 yılları arasında Engizisyon Mahkemesi tarafından gördükleri muameleye tepki olarak Mustafa de Aranda'nın Barnaba İncili'ni yazdığını göstermiştir (Schirrmacher, 1992: 262). Thomas Michel de Fra Marino'nun aslında İslam ile uyuşan bir İncil yazma arzusuyla bu sonuca ulaştığı ihtimalinden söz etmiştir (Michel, 1992: 43).

Otto Braunsberger Erken Dönem Hıristiyan Kilise Tarihi ile İncil'in metni arasındaki bağlantıyı "tanrısız yalanlar ağı" tanımlamasıyla geçersiz saymıştır. William E. A. Axon, Adrian Reland'ın "De Religione Mohammedica" adlı yazısına dayanarak Barnaba İncili'nin Arapça nüshasının varlığını kabul ettiğini, fakat İncil'de yer alan İslami öğretileri ve Nisa suresinin 157-158. ayetlerinde yer alan İsa'nın çarmıha gerilmediği şeklindeki ifadelerle katılmadığını belirtmiştir.

Lonsdale ve Laura Ragg kardeşler 1907 yılında Barnaba İncili'nin İtalyanca nüshasını İngilizceye çevirmişlerdir. Yayımladıkları bu çalışmanın önsözünde Barnaba İncili'nin İtalyanca ve İspanyolca nüshalarının farklarını, tarih ve yer hatalarını, kanonik İnciller ile uyuşan ve uyuşmayan yönlerini, Arapça kenar notlarını, Dante'nin "İlahi Komedyası"yla olan benzerliklerini (Şakiroğlu, 2000: 68-70) ve İncillerin içeriklerini eleştirel gözle tahlil etmişlerdir.

David Sox, İtalyanca nüshanın cildinin XVI. veya XVII. yüzyıla ait kalpazanvâri bir çalışma olduğunu söylemiştir. Ayrıca Fra Marino'nun Müslüman olduktan sonra haleflerinden öç almak için Barnaba İncili'nin İtalyanca versiyonunu yazdığını ileri sürmüştür.

Shlomo Pines, 1966 yılında "The Jewish Christians of the Early Centuries of Christianity According to a New Source" adlı yazısında Barnaba İncili'yle ilgili görüşlerini belirtmiştir. Tıpkı John Toland gibi, metinde yer alan ve İslami olarak yorumlanan unsurların aslında Ebionitik yani Yahudi-Hıristiyan unsurlarına dayandığı kanaatinde. Ayrıca Biruni'nin (973-1048) Maniheizt İncili'nin yazarının adının "B.lâm.s" olduğunu, bu ismin de "Barnaba"yı andırdığını iddia ederek söz konusu İncil'in Barnaba İncili'nin ilkel bir versiyonu şeklinde düşünülebileceği hipotezini savunmuştur.

Barnaba İncili'ni İslam'a ve Arapça bir nüshanın varlığına bir şekilde dayandırmaya çalışanların aksine Suriyeli bir Ortodoks Hıristiyan olan Halil Seâde, Arapça yazılmış olan eski eserlerin

¹² Morisco: Ortaçağ'da Hristiyanların İspanya yarımadasını Müslümanların elinden almasıyla, orada yaşayan Müslümanların Hıristiyanlaştırılmaları sonucunda İspanyolların taktığı ad.

içeriklerinde Barnaba İncili'ne rastlamadığını ifade etmiştir (Schirrmacher, 1992: 300). Bu konudaki açıklaması da şöyledir:

“Gerek eski gerekse yakın asırlarda, Müslüman müellifler bu kitaba hiç atıfta bulunmamışlardır. Kendisini dini münakaşalara hasreden müelliflerin kitaplarında bile zikredilmemektedir. Hâlbuki Barnaba İncili bu münakaşalarda onlar için en etkili bir silah olurdu. Keza bu kitap, Araplar ve Arap olmayanlarca ve müsteşriklerce hazırlanan en ender nüshalara bile yer veren kitap kataloglarında, fihristlerde de görünmez.”

Ayrıca Barnaba İncili'nin kenar notlarının “acemi bir Arapça” (Yıldırım, 2005: 167) ile yazıldığına dikkat çekmiştir. Seâde'ye göre İtalyanca nüshayı kaleme alan kişi, Endülüslü bir Yahudi Yahudilikle ilgili bilgilere vâkıf, sonradan Hıristiyan olan, ardından da Müslümanlık'ta karar kılan bir kimse olabilir (Yıldırım, 2005: 167-168).

Luigi Cirillo, Barnaba İncili'nin tarihçesinin zannedildiğinin aksine daha eskilere dayandığını savunmuştur. Cirillo, Michel Frémaux ile birlikte Barnaba İncili'nin ilk ve çekirdek bir nüshasının olduğuna inandığını belirtmiştir. Yani var olan bu ilk çekirdeğin bugünkü haline katmanlar olarak ve değişime uğrayarak geldiğini, bu katmanların ayrışması gerektiğini söylemiştir. Söz konusu katmanları dıştan öze doğru gidecek şekilde Ortaçağ katmanı, Müslüman katmanı ve son olarak da Gnostik eğilimli Yahudi-Hıristiyan katmanı olarak vermiştir. Diğer taraftan Barnaba İncili'nin üslup ve muhtevasının Pseudo-Clementinler'e dayandığını tahmin ettiğini ifade etmiştir. Cirillo ve Frémaux'a göre elde mevcut olan yazma XVI. yüzyılın ikinci yarısında kaleme alınmıştır. Yazan kişinin de sık sık Ortadoğu'ya giden bir Venedikli, Batı hakkında detaylı bilgiye sahip bir Ortadoğulu veya Bologna Üniversitesinde öğrenim görmüş bir İspanyol olması muhtemeldir. El yazması da kopya ürünü olduğundan asıl metin daha eskilere dayanıyor olabilir.

1974 yılı itibarıyla konuyla ilgili üç çalışmanın varlığından söz edilmiştir. Jan Slomp, “Pseudo-Barnabas in the Context of Muslim-Christian Apologetics” adlı yazısını 1974'te Pakistan'ın Pencap eyaletinde yer alan Rawalpindi şehrinde yayımlamış ve bu yazıda kendine göre önemli ve geçerli bulduğu görüşler dışındakilere yer vermemiştir. Yazma sebebi olarak da Barnaba İncili'nin İngilizce baskısına Müslümanların ilgisini göstermiş olup ona göre bu ilgi Ahmediye Hareketi kadar büyüktür. Komşu ülke Afganistan'ın Kabil şehrinde ise yine 1974'de Grant Henning “Why Christians don't accept the Gospel of Barnabas” başlığını attığı yazısını yayımlamıştır. Yeni

Ahit ile Barnaba İncili karşılaştırmasını merkeze alan yazısında İran kaynaklı yayınlara da dikkat çekmiştir. Ayrıca Barnaba İncili'nin Kur'an-ı Kerim ile benzerlik göstermediğini belirtmiştir. Aynı yıla ait üçüncü çalışma ise Marc Philonenko'ya aittir. O, Barnaba İncili'nin köklerini Erken Dönem Hıristiyanlığı'na dayandırmıştır. Hipotezini Barnaba İncili'yle Esseni mezhebi arasında görünen uyumu temel alarak açıklamıştır. Çünkü ona göre İncil'de Talmut'a ait bilgiler mevcuttur (Schirmacher, 1992: 318-325).

1985 yılında R. Benson İstanbul'da "İncil-i Barnaba" adlı bir eser yayımlamış ve bu eserini bilimsel bir araştırma olarak tanıtmıştır. Benson, bu eserinde Barnaba İncili'nin Kur'an-ı Kerim ile çelişen yönlerini ele almıştır. Ayrıca Yeni Ahit'in bozulmadığı savını, Kur'an'da tahrif ile ilgili tek bir ayetin bulunmadığına ve Kur'an-ı Kerim'in onu tasdik ettiğine dayandırmıştır (Benson, 1985: 9). Böylece Müslümanların ilgisini Barnaba İncili'nden Yeni Ahit'e çekmeyi amaçlamıştır. Kendisinin de Gelasus Kararnamesi'nde yer alan Barnaba İncili ve Barnaba Mektubu'nun Barnaba tarafından yazıldığına inanmadığını belirtmiştir (Benson, 1985: 49).

Muhammed Ebu Zehra da "Hıristiyanlık Üzerine Konferanslar" adını vererek yayımladığı konferanslarında Hristiyanların neden Barnaba İncili'ni kabul etmediklerini gerekçeleriyle birlikte açıklamaya çalışmıştır. William F. Campbell, Ebu Zehra'nın bu çağrısına uyarak 1989 yılında Pakistan'da "The Gospel of Barnabas, Its True Value" adlı yazısını kaleme almıştır. Campbell bu yazısında Barnaba İncili'ne merak duyulan ülkelerde ne kadar basıldığı, satıldığı ve ne kadar okunduğu verileri üzerinden cevap vermek istemiştir. Ortaya koymaya çalıştığı tespit de aslında Barnaba İncili'ne duyulan ilginin sanıldığından daha az olduğu yönündedir.

Hendrik Geels ise, 1990 yılında Barnaba İncili'ni Flemenkçeye çevirmiş ve yazdığı önsözde, 48 yılında Havari Barnaba tarafından yazılmış olan İncil'in tek ve en eski İncil olduğunu iddia etmiştir.

1992 yılında Almanya'da yayımlanan "Mit den Waffen des Gegners" adlı eserin yazarı Christine Schirmacher'e göre Barnaba İncili'nde bulunan ve Kur'an-ı Kerim ile uyumlu anlatımlar nedeniyle -yer ve zaman gibi yanlışlar olsa da- Müslümanların ilgisini çekmeye çalışmıştır. Bu sebeple Barnaba İncili XX. yüzyılda okunmuş ve üzerinde araştırmalar yapılmıştır (Schirmacher, 1992: 241-242).

İsa Karataş, 1996 yılında yazdığı "Gerçekleri Saptıranlar" adlı eserinde kendini Türkiye Bağımsız Protestan Kiliseleri'nin Basın Danışmanı olarak tanıtmıştır (Karataş, 1996: Önsöz). Karataş bu eserinde Barnaba İncili hakkında birçok gerçek dışı iddianın ortaya

atıldığını savunmuş ve amacının yanlış bilgilere cevap vermek olduğunu belirtmiştir (Karataş, 1996: 12).

Rodney Blackhirst, 2000 yılında yazmış olduğu bir makale ile Barnaba İncili'nin tarihsel açıdan var olmadığı şeklindeki görüşlere dikkat çekmiştir. Hâlbuki farklı yüzyıllarda yazılmış olan iki listede (Gelasus Kararnamesi ile Altmış Kitap Listesi) Barnaba İncili aynı adla yer almıştır. Dolayısıyla "İki listede de aynı yanlışın olması, aslında olmayan bir şeyin yanlışlıkla iki ayrı listede de "Barnaba İncili" adıyla yer alması mümkün müdür?" sorusunu sormuştur. Devamında da "Altmış Kitap Listesi sadece bu tek konuda yanlış olabilir mi?" diyerek aynı iddiada ısrar edenlerin Altmış Kitap Listesi'nin de yanlışlığını veya doğruluğunu sorgulamaları gerekeceğini ifade etmiştir. Bunun sebebi olarak da Barnaba İncili'nden günümüze kadar hiçbir parçasının gelmeyişi göstermiştir (Blackhirst, 2000).

XX. yüzyılın ikinci çeyreğinde başta Avrupa olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde Barnaba İncili'yle ilgili birçok yayın yapılmıştır. Bu yayınlarda özellikle Barnaba, Barnaba İncili ve İncil'de Müslümanların dikkatini çeken konular yer almıştır. Yukarıda kısmen örnekleri de verilen yayınlar gibi içinde çeşitli teori ve hipotezlerin geliştirildiği birçok yazı daha kaleme alınmıştır. Hatta Papa'ya muhalefet etmek için Fraticelli mezhebinden bir Fransisken'in Ebionitik orijinalinden alıntılar yaparak yazmış olduğu gibi Barnaba İnciliyle ilgili ispatlanması sıkıntılı olan uç teoriler bile üretilmiştir (Schirrmacher, 1992: 313).

3. 2. Müslümanlar Açısından Barnaba İncili Tartışmaları

Barnaba İncili, MS. 325 yılında apokrifal listeye girmeden önce İskenderiye Kilisesi müntesipleri yani Yahudi-Hıristiyanlar tarafından rağbet görmüş ve okunmuştur (Ataurrahim ve Thomson, 2009: 155). Dolayısıyla Barnaba İncili'ne yapılan atıf ve kayıtlar Hz. Muhammed'in dünyaya gelişinden çok öncesine dayanmaktadır (Ataurrahim ve Thomson, 2009: 161).

Burada merak edilen soru Müslümanların Barnaba İncili'nden ne zaman haberdar olduklarıdır. Mesela X.-XI. yüzyıllar arasında Endülüs Kurtuba'da yaşamış olan ünlü tarihçi İbn Hazm, "el-Fisal fi'l-Milel ve'l-Ehvai ve'n-Nihal" adlı eserinde İncilleri eleştiriye tabi tutmuştur. Fakat Barnaba İncili'nden söz etmemiştir. Aynı şekilde Biruni, Ebu'l-Fadl es-Suudi, Yakubi, Mes'udi, Ebu'l-Beka Salih el-Caferi, Taberi ve İbn Teymiyye de eserlerinde Barnaba İncili'nden söz etmemişlerdir. Diğer taraftan İbnü'n-Nedim el-Fihrist'inde ve Kâtip Çelebi (Hacı Halife) Keşfü'z-Zünun'unda yine Barnaba İncili'ne değinmemişlerdir. Böylece X. yüzyıldan XVI. yüzyıla kadar yukarıda

isimleri verilen İslam âlimlerinin Barnaba İncili'nden haberdar olmadıkları anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla Barnaba İncili İslam dünyasında ancak XIX. ve XX. yüzyıllarda önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir. Bu da XIX. yüzyılda Kitab-ı Mukaddes'e karşı yapılan eleştiri furcasının Avrupa üniversitelerinden dünyaya yayılmasına denk gelmiştir. Çünkü Avrupa üniversitelerinde Eski ve Yeni Ahit'te yer alan mucizeler, tarihi olaylar, Kristoloji'nin oluşması, teslis inancı, İsa Mesih'in tanrılığı ve çarmıha gerilmesi, ardından yeniden dirilmesi ve temel ilkeler eleştirel gözle tekrar tekrar sorgulanmıştır. İşte Avrupa, kendi teolojisini sorgularken Müslümanlar da İncil hakkında yapılan çalışmalar sayesinde Barnaba İncili'ni öğrenmişlerdir (Waardenburg, 2006: 611).

Şu hâlde, İslam dünyasında Barnaba İncili'yle ilgili tartışmaların hız kazanması XIX. yüzyılın ortalarına rastlamıştır. Barnaba İncili'yle ilgili tartışma yazısını ilk kaleme alan da Rahmetullah İbn Halil el-Osmani el-Kayranavi'dir. Barnaba İncili'nin İtalyanca nüshası 1907 yılında Lonsdale ve Laura Ragg tarafından İngilizce neşredilmiştir. Bu çeviri esas alınarak Ortodoks bir Hıristiyan olan Halil Seaâe İslam dünyasının öğrenmesi amacıyla 1908 yılında Muhammed Reşid Rıza tarafından Arapça'ya tercüme etmek üzere görevlendirilmiştir.

10.04.1854 tarihinde Hindistan'da Müslüman Kelamcı Rahmetullah İbn Halil el-Osmani el-Kayranavi ile Alman misyoner Karl Gottlieb Pfander arasında Agralı kelamcılarının isteği üzerine Hıristiyan Kutsal Kitaplarının tahrifi konusunda halka açık bir müzakere gerçekleştirilmiştir. El-Kayranavi Kitab-ı Mukaddes'ten örnekler vererek Hıristiyan Kutsal Metinlerinin geçersiz sayılması gerektiğini savunmuştur. Pfander ise Yeni Ahit'in gerçekliği iddiasını sürdürmüştür (Waardenburg, 2006: 599-600). Pfander, müzakere sonrasında "Mizanü'l-Hakk"ı ve el-Kayranavi ise ona karşı "İzharu'l-Hak" adlı eserini cevap niteliğinde yayımlamıştır. Daha sonra Pfander kitabını Ermenice, Urduca, Farsça, Türkçe ve Arapçaya tercüme ettirmiştir. Buna karşın el-Kayranavi, Arapça olarak yazdığı bu eserini Osmanlı Padişahı Sultan Abdülaziz'in desteği ile Türkçe, Fransızca, İngilizce ve Urduca'ya tercüme ettirmiştir (Waardenburg, 2006: 600-605). El-Kayranavi, Barnaba İncili'nin doğruluğuna inanmış ve bu İncil'de tahrifin yapıldığını kabul etmemiştir (Schirrmacher, 1992: 275).

Diğer taraftan Hamid Snow, İsa'nın çarmıha gerilip gerilmediği konusunda Hıristiyan ve Müslümanların farklı düşüncelerini küçük

bir ayrıntı olarak görmüştür. Barnaba ve Pavlus, aralarında geçen anlaşmazlık sonucu görüş ayrılığına düşerek yollarını ayırdıklarından dolayı da Barnaba'nın görüşlerini güvenilir bulmuştur. Böylece Snow Barnaba İncili'ni "Gerçek İncil" kabul etmiştir. Snow ile aynı görüşe sahip olan Muhammed Reşid Rıza, Barnaba İncili'nin Müslümanlar tarafından tanınması için gayret sarf etmiştir. Söz konusu İncil'in 1908 yılında Arapça çevirisini yaptırmış ve yayımlanmasını sağlamıştır. *El-Menar* isimli eserinde de kanonik incillerin tahrifi konusunu Barnaba İncili ile ilişkilendirmiştir. Reşid Rıza'ya göre Hıristiyanlar ilk üç yüz yılda çok zulüm gördükleri için İncillerin tahrif edilmeden kurtarılması pek mümkün olmamıştır. MS. 325 yılında yapılan İznik Konsili ile teslis inancı dogmaya dönüşmüş, dolayısıyla tevhit yerini teslise bırakmıştır. Barnaba ile Pavlus arasında çıkan ihtilafın temelinde de inanç problemi bulunduğundan Barnaba İncili tahrif edilmeyen İncil sayılmıştır. Reşid Rıza, *El-Menar*'ın mukaddimesinde; İsa'nın kendisini insanoğlu olarak vasıflandırması, Hz. Muhammed'i son peygamber olarak duyurması ve İsa'nın çarmıha gerilmesinden Yahuda'nın defnine kadar olan son bölüm üzerinde odaklanmıştır.¹³

Zeyd H. Asfi'ye göre Barnaba İncili tevhid inancına yer verdiği ve Hz. Muhammed'in gelişini müjdelediği için apokrif sayılmıştır. Asfi, Müslümanların girişecekleri bir çalışma ile ve aralıksız bir isnad zincirinin kurulmasıyla var olan şüphelerin ortadan kalkacağını savunmuştur. Ayrıca Asfi'e göre, Barnaba'nın mezarı 487 yılında Kıbrıs'ta açıldığı esnada göğsünde bulunan İncil Barnaba'nın kendi İncil'i olup, Fra Marino'nun Sixtus Quint'in kütüphanesinden aldığı yazmadır.

Diğer taraftan Avad Saman, 1970'lerin başında yazdığı "İncil-i Barnaba fi Da'vet et-Tarih vel-Akl ved-Din" adlı eserinde Müslümanlar tarafından yapılan tahrifatları ele almıştır. Tahrif iddialarını Buhari, Razi, Beydavi, Zemahşeri ve Taberi gibi âlimlerin görüşlerini vererek çürütmeye çalışmıştır. Barnaba İncili'nin İtalyanca nüshasının Yahudilikten İslamiyet'e geçmiş bir Filistinli tarafından yazıldığı konusunda Halil Seâde ile aynı kanaati paylaştığını beyan etmiştir (Schirrmacher, 1992: 317-318).

Muhammed Ebu Zehra "Hıristiyanlık Üzerine Konferanslar"¹⁴ isimli çalışmasında eleştirel metot kullanmış, Hıristiyanların putperest içeriklerle kendi yazılarını ve inançlarını tahrif ettiklerini

¹³ Muhammed Reşid Rıza, el-Kayranavi'nin yazdığı *İzharu'l-Hak* adlı eserinden alıntı yaparak *el-Menar*'ın 9. cildinde 60 sayfa kadar yer vermiştir.

¹⁴ Muhadaratün fi'n-Nasraniyye.

iddia etmiştir. Bu bozulmanın sebebini de Hıristiyanlık, Yahudilik, Roma Putperestliği ve Yeni Platonculuğun karışımından meydana gelen senkretik bir karakterin meydana gelmesi olarak göstermiştir (Ebu Zehra, 1978: 57-61).

Ahmet Çelebi, Barnaba İncili'ne farklı bir yaklaşımda bulunarak, bu İncil'in diğer dört İncile göre daha gerçek olduğuna kanaat getirmiştir. Çünkü Pavlus ile Hıristiyanlığa putperest unsurlar girmiş ve böylece kanonik kabul edilen İncillerin bozulmalarına sebep olmuştur. Ayrıca Kanonik İncillerde İsa'nın doğumu ve yeniden dirilişi konularında Budist, Hinduist ve Yakın Doğu'lu efsanevi anlatımların etkilerinin bulunduğunu ifade etmiştir.

Çelebi, Hıristiyan olan ve olmayan Batılı bilginlerin, Müslüman âlimlerin ve sonradan ihtida eden Hıristiyanların eserlerini analiz ederek Barnaba İncili'nin Müslümanlar ve Hristiyanlar arasında bir köprü olabileceği sonucuna ulaşmıştır (Cilacı, 1983: 29). Bununla birlikte kaleme alınan İncillerin yazarları arasında Barnaba'nın İsa'nın tek havarisi olduğuna ve İncili'nin Kur'an ile bağları bulunduğuna dikkat çekerek bu İncil'in kasıtlı olarak ortadan kaldırıldığına inanmıştır (Schirmacher, 1992: 334-337). Ayrıca Halil Seâde'nin Barnaba İncili'nin İtalyanca nüshasını yazan kişinin önce Yahudi, sonra Hıristiyan ve en sonunda da Müslüman olup İslam'da karar kılması şeklindeki görüşünü eleştirmiş ve inandırıcı bulmamıştır (Yıldırım, 2005: 168).

Mustafa Hasan el-Bikri, "el-İslâm ve'l-Mesîhiyye" adlı eserinde Barnaba İncili'yle ilgili görüşünü "İncillerin en doğrusu ve kabule en değer olanı" şeklinde beyan etmiştir (Schirmacher, 1992: 338). Muhammed Ataurrahim de "Bir İslam Peygamberi Hz. İsa" adlı eserinde Yahudi-Hıristiyan geleneğine sahip olan Barnaba ile Roma paganizmini Hıristiyanlığa dâhil eden Pavlus'un görüşleri arasında karşılaştırma yapmıştır. Sonunda da Barnaba İncili'nin güvenilir olduğunu yazmıştır (Ataurrahim ve Thomson, 2009: 179).

Muhammed Ali es-Sâbûnî ise, 1980 yılında Mekke'de neşrettiği "en-Nübüvve ve'l-Enbiyâ" adlı eserinde Barnaba İncili'nin Erken Dönem Hıristiyanlığı'na ait bir yazma olduğunu ifade etmiştir (es-Sâbûnî, 2003: 482).

M. A. Yusuf, "The Dead Sea Scrolls, The Gospel of Barnabas and The New Testament" adlı eserini 1985 yılında neşretmiş ve bu eserin önsözünü de M. Tarık Kureyşi yazmıştır. Yusuf, Barnaba İncili için kurulan isnadı ön plana çıkarmıştır. Diğer taraftan gün geçtikçe taraftar sayısı artan Pavlus'a karşı, onunla yollarını ayıran Barnaba'nın durumuna dikkat çekmiştir. Ona göre, Barnaba bu

ayrılıştan sonra bir şekilde İncil metinlerini değiştiren Nikolait komplosuna maruz kalmaması için kendi İncili'ni Matta İncili'yle ilişkilendirerek yazmıştır. Çünkü Nikolait¹⁵ grubu -ki Pavlus da onlara dâhildir- yaptıkları çalışmalar sonucunda “*Decretum Gelasianum*”un¹⁶ çıkmasını sağlamışlardır. Böylece Roma'nın putperest inancı teslis yoluyla Hristiyanlık içinde kendine yer bulmuştur (Schirrmacher, 1992: 344-345).

Gulam Cilani Berk memleketi Pakistan'da 1975'de çıkan “el-Furkân” dergisinde Barnaba İncili'nin gerçek İncil olmadığını ve yapılan tartışmaların ancak aslının ortaya çıkmasıyla sona ereceğini ifade etmiştir (Benson, 1985: 65).

Muhammed Yahya el-Hâşimî 1977 yılında yazmış olduğu “İncil Barnaba fitne baîn el-Mesîhiyyîn vel-Müslimîn” adlı makalesinde Barnaba İncili'ni reddetmiş ve bu incile gereğinden fazla değer verildiğini beyan etmiştir. O, Barnaba İncili'ni kabul edenlerin söz konusu İncil'e iman etmemesini tuhaf karşıladığını ifade etmiştir. Haşimi'ye göre, Hz. Muhammed'in müjdelendiği pasajları bulmak için mutlaka apokrif İncillere başvurmak gerekmez. Çünkü Yuhanna İncili'ndeki “Parakletos” kelimesi “Muhammed” ismine tekabül etmektedir. Hâşimî'nin, Barnaba İncili'nin yazarının Hristiyan ve Müslümanların arasına fitne sokmak isteyen bir Yahudi olduğunu düşünmektedir (Schirrmacher, 1992: 353-354). Haşimi'nin makalesine karşı fikir beyan eden Nureddin Ammar da, -Ebu Zehra ve Çelebi gibi- Barnaba İncili'nin yazarının bizzat Barnaba olduğuna inandığını açıklamıştır.

Diğer yazarların görüşleri ise Barnaba'nın yaşamış ve havari olabileceği, Barnaba İncili'nin yazıldığı, tahriflerin zamana ve yapılan çevirilere bağlı olduğu, mevcut Barnaba İncili'nin İsa'nın öğretilerini içerdiği ve dolayısıyla Yahudi-Hristiyan geleneğinin temsilcilerinden olduğu yönündedir.

Barnaba İncili'yle ilgili dünyada yapılan çalışmalardan sonra Türkiye'deki durumu da değerlendirmek gerekmektedir. Türkiye'de yapılan çalışmaların dünyada yapılanlara kıyasla daha az olduğu görülmüştür. 1985'de R. Benson, eserinin önsözünde amacının Barnaba İncili'nin kimin tarafından ve ne zaman yazıldığını bilimsel bir şekilde incelemek olduğunu yazmıştır. Ortaya koyduğu veriler ile

¹⁵ Nikolaitanlar: Bazı Erken Dönem Kilise yazarlarının bahsettiği ve MS. I. yüzyılda var olduğu düşünülen gnostik mezhebe verilen ad.

¹⁶ Decretum Gelasianum: Papa I. Gelasius (492-496) tarafından 496 yılında kaleme alınan, kanonik ve apokrif İncillerin listesinin bulunduğu kararname.

de Hıristiyanların kabul ettikleri kanonik İncillerin Kur'an-ı Kerim tarafından da onaylanan gerçek İncil olduğu sonucuna ulaştığını yazmıştır (Benson, 1985: 66). Mehmet Yıldız, 1987 yılında Barnaba İncili'nin Türkçe çevirisini yapmıştır. Ömer Faruk Harman'ın da 1994 yılında "Metin, Muhteva ve Kaynak Açısından Barnaba İncili" adlı basılmamış bir çalışması mevcuttur. Türkiye Diyanet Vakfı tarafından basımı gerçekleştirilen ve 44 ciltten ibaret olan İslam Ansiklopedisi'nin 1992 tarihli beşinci cildinde "Barnaba İncili" maddesi Osman Cilacı tarafından yazılmıştır. Son olarak Cengiz Batuk'un Barnaba ve Barnaba İncili hakkında yapılmış olan tartışmaları ele aldığı eseri 2018 yılında basılmıştır.

Yukarıda adı geçen müstakil çalışmaların yanında farklı konuları ele alan eserlerin içinde Barnaba İncili'ne yer verilen bölümlerin mevcudiyeti de bilinen bir gerçektir. Nitekim Barnaba İncili başlığı altında konuyu işleyen eserler ve yazarlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

1. Abdurrahman Küçük-Günay Tümer-Mehmet Alparıslan Küçük: *Dinler Tarihi* (Ankara, 2009)
2. Ahmet Midhat Efendi: *Müdâfaa* (İstanbul, 1883-85)
3. Ahmet Yüksel Özemre: *Toma'ya Göre İncil* (İstanbul, 2002)
4. Celil Kiraz: "Peygamberlerin Mesajlarındaki Birlik ve Bütünlük", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, X. Sayı (Bursa, 2001)
5. Ekrem Sarıkçıoğlu: *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi* (Isparta, 2004)
6. İsa Karataş: *Gerçekleri Saptıranlar* (İstanbul, 1996)
7. M. Fatih Kesler: *Kur'an-ı Kerim'de Yahudiler ve Hıristiyanlar* (Ankara, 2001)
8. Suat Yıldırım: *Mevcut Kaynaklara Göre Hıristiyanlık* (İstanbul, 2005)
9. Şaban Kuzgun: *Dört İncil, Yazılması, Derlenmesi, Muhtevası, Farklılıkları ve Çelişkileri* (İstanbul, 2008)
10. Thomas Michel: *Hıristiyan Tanrıbilimine Giriş* (İstanbul, 1992)

Bu konuyla ilgili Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi'nde yedi tezin bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlardan konuyu temel alan iki adet yüksek lisans tezi, dolaylı olarak ise iki doktora tezi, üç yüksek lisans tezi mevcuttur (www.tez.yok.gov.tr).

Doğrudan Barnaba İncili'ni konu alan tez çalışmaları:

1. Emine Meydan: Barnaba İncili: *Değeri, Muhtevası ve Tahlili* (Bursa, 2013)
2. Mehmet Reşat Şavlı: *Barnabas İncili'nde Hz. Muhammed'in Haber Verildiği Pasajların İslam İnanç Sistemi Açısından Tahlili* (Erzurum, 2007)

SONUÇ

Kanonik İnciller'de Barnaba, misyon gezileri yapan, insanlarla iyi iletişim kurabilen, Pavlus'a kefil olacak kadar hatırı sayılan, yardımseverlik adına tarlasını satıp inananlara bağışlayan, yer yer arabuluculuk görevi üstlenen ve tarihi bir şahsiyet idi.

Böyle özelliklere sahip olan Barnaba'nın yazdığı kabul edilen İncil hakkındaki spekülâtif tartışmalar yapan Hıristiyanlar, somut bazı verilerden hareketle onu yok saymaya çalışmışlardır. Yani ciltleme, filigranlı sayfa, kenar Arapça notları gibi zamanın ve o dönemin imkânlarıyla örtüşmeyen veriler üzerinde durmuşlardır. İçerik açısından da "Muhammedî İncil" veya "Türkî İncil" denilmesi, İslam inanç yapısına yakın olması ve/veya muhteva açısından kanonik İncillerden farklı olmasından dolayı da şiddetle eleştirmişlerdir.

Diğer taraftan Müslümanlar somut verilerin zaman içinde değişime uğrayabileceği ihtimalinden hareketle içeriğe yönelmiş ve anlam üzerinde yoğunlaşmışlardır. Hıristiyanların aksine Barnaba İncili'nin bir Müslüman tarafından yazıldığına ihtimal vermemişlerdir.

Barnaba İncili, birçok dogma ve kanonik İncillerle uyumsuzluğu, İsa zamanına diğer İncillere nazaran daha yakınlığı ve tahrif meselesinde İslami gerçeklerle örtüşen ifadelerle yer vermesiyle, sanki Kur'an'daki İncil kavramının karşılığı gibi görünmektedir.

Müslümanlar açısından asıl önemi ise Barnaba İncili'nde yer alan ve İslam inanç esaslarıyla örtüşen anlatımlara yer vermiş bulunmasıdır. Bundan dolayı kanonik İncillerden ziyade Kur'an-ı Kerim'e daha yakın bir muhtevaya sahiptir.

Dolayısıyla Barnaba İncili'nin, Erken Dönem Hıristiyanlığı'ndan günümüze kadar yerini, önemini ve gizemini koruduğu bilinen bir gerçektir. Böylece İncil'in Hıristiyanlar tarafından tarihi süreç içerisinde defalarca Apokrif İnciller Listesi'ne alınmak suretiyle ona biçilen yer belirlenmiştir. Barnaba İncili'nin Hıristiyanlar tarafından tahlil ve mahkûm edildiği dönemde henüz Müslümanlar onun varlığından haberdar değildi. Barnaba İncili üzerinde Hıristiyanlar tarafından II. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar devam edegelen hararetli tartışmalara XX. yüzyılda Müslümanlar'ın da katılmaları aynı zamanda bu İncil'in öneminin bir göstergesidir.

Gizemi de aslının ortaya çıkması/çıkarılması ile kalkacaktır. Aksi halde gizemi ve hakkındaki tartışmalar devam edecektir.

KAYNAKLAR

ATAURRAHİM Muhammed- THOMSON Ahmet (2009), *Bir İslam Peygamberi Hz. İsa*, çev. Gülsüm Mehdiyev, İnsan Yayınları, İstanbul.

BENSON R. (1985), *İncil-i Barnaba*, Zafer Matbaası, İstanbul.

BATUK Cengiz, (2018), *Bir Polemik Aracı Olarak Barnabas İncili Tartışmalar ve İddialar*, Eskiye Yayınları, Ankara.

CRİLLO Luigi (1977), *Evangile de Barnabé*, Paris.

Dictionnaire de la Bible (1912), I, Paris.

EBU ZEHRRA Muhammed (1978), *Hıristiyanlık Üzerine Konferanslar*, çeviri: Akif Nuri, Fikir Yayınları, I. Baskı, İstanbul.

ES-SABUNİ Muhammed Ali (2003), *Ayetler Işığında Peygamberler Tarihi* (En-Nübüvve vel-Enbiya), çeviri: Hanifi Akın, Ahsen Yayınları, I. Baskı, İstanbul.

GÜNDÜZ Şinasi (1998), *Din ve İnanç Sözlüğü*, I. Baskı, Vadi Yayınları, Ankara.

HARMAN Ömer Faruk (1994), *Metin, Muhteva ve Kaynak Açısından Barnaba İncili*, (Yayınlanmamış Çalışma), İstanbul.

KARATAŞ İsa (1996), *Gerçekleri Saptıranlar*, Lütuf Yayıncılık, İstanbul.

Kitabı Mukaddes Şirketi (2009), *Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma (Tevrat, Zebur, İncil)*, Acar Basım, İstanbul.

LİNGES Safiyya M. (2004), *Das Barnabas Evangelium*, Spohr Verlag, India.

MİCHEL, Thomas (1992), *Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş*, Ohan Basımevi, İstanbul.

RHODES James N. (2004), *The Epistle of Barnabas and the Deuteronomic Tradition*, Mohr Siebeck, Tübingen.

SCHİRRMACHER Christine (1992), *Mit den Waffen des Gegners: Christlich-Muslimische Kontroversen im 19. und 20. Jahrhundert*, Klaus Schwarz Verlag, Berlin.

TOLAND John (1718), *Nazarenus, or Jewish, Gentile and Mahometan Christianity*, Chap. V, London.

WAARDENBURG Jacques (2006), *Müslümanların Diğer Dinlere Bakışları*, çev. Fuat Aydın, Ensar Neşriyat, I. Baskı, İstanbul.

XAVİER Jakob (1985), *İncil Nedir? Tarihi Gerçekler*, kent Matbaacılık, Ankara.

YILDIRIM Suat (2005), *Mevut Kaynaklara Göre Hıristiyanlık*, Işık Yayınları, İstanbul.

DERGİ

CİLACI Osman (1983), “Barnaba İncili Üzerine Bir Türkçe Yazma”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları Dergisi* (DİB), cilt: XIX, sayı: 4, ss. 23-25, Ankara.

ANSİKLOPEDİ MADDELERİ

CİLACI Osman (1992), “Barnaba İncili”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (DİA), cilt: V, İstanbul.

ŞAKİROĞLU Mahmut H. (2000), “İlahi Komedy”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (DİA), cilt: XXII, İstanbul.

E-KAYNAK

BLACKHIRST Rodney, “Was there an ancient Gospel of Barnabas?”, *Journal of Higher Criticism* 7/1 (Spring 2000).

https://depts.drew.edu/jhc/Blackhirst_Barnabas.html (Erişim: 07.11.2018)

<http://www.vaticanstate.va/content/vaticanstate/de/ricerca.html?q=barnabas+bible> (21.09.2018)

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (11.09.2018)

Österreiche Nationalbibliothek, cod. 2662.
http://digital.onb.ac.at/RepViewer/viewer.faces?doc=DTL_7317448&order=1&view=SINGLE (08.09.2018)

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı:
<http://www.yek.gov.tr/> (24.11.2018)